

BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ – SUSTINĂTOR ȘI PROMOTOR AL ȘTIINȚEI DESCHISE

*Silvia Gorceag,
șef Secție Tehnologii Informaționale
și Resurse Electronice
Olga Chirilov,
Bibliotecar principal, secția Tehnologii Informaționale
și Resurse Electronice*

Abstract: Știința deschisă reprezintă o nouă abordare a procesului de cercetare bazat pe munca de cooperare și noi modalități de difuzare a cunoștințelor prin utilizarea tehnologiilor digitale și a noilor instrumente de colaborare. Această mișcare a luat amploare și înregistrează Modele transparente de colectare, prelucrare și partajare a datelor în mediul informațional. Știința deschisă exprimă prin deschiderea accesului la rezultatele cercetărilor științifice, schimbul de date, vizibilitatea și recunoașterea cercetătorului prin utilizarea metodelor sau instrumentelor de comunicare a datelor în orice etapă a procesului de cercetare. Biblioteca este instituția care asigură relația dintre știință și societate aplicând instrumente moderne privind dezvoltarea și implimentarea comunicării științifice.

Cuvinte-cheie: știința deschisă, tehnologii digitale, metadata, vizibilitate, rezultate științifice, instrumente de comunicare.

Abstract: Open science is a new approach to the research process based on cooperative work and new ways of disseminating knowledge through the use of digital technologies and new collaboration tools. This movement has grown and registers transparent models of data collection, processing and sharing in the information environment. Science is open and expresses by opening access to the results of scientific research, data exchange, visibility and recognition of the researcher through the use of methods or tools of data communication, at any stage of the research process. The library is the institution that ensures the relationship between science and society by applying modern tools on the development and implementation of scientific communication.

Keywords: open science, digital technologies, metadata, visibility, scientific results, communication tools.

Știința deschisă reprezintă o nouă modalitate de realizare a procesului de cercetare bazat pe cooperare, diseminare și promovare a rezultatelor științifice, accesibile publicului larg în format digital. Această mișcare a luat amploare și înregistrează modele transparente de colectare, prelucrare și partajare a datelor în mediul informațional global și se exprimă prin oferirea accesului liber la rezultatele cercetărilor științifice, schimbul de date, vizibilitatea și recunoașterea cercetătorului de către comunitatea academică și societate.

Componentele Științei Deschise presupun acces liber la resurse și date științifice, disponibile pentru utilizare, care generează noi teritorii ale cunoașterii și lansează noi provocări pentru sistemul de cercetare-dezvoltare-inovare. În acest context,

bibliotecile reprezintă un suport indispensabil al întregului sistem de cercetare și sunt instituții veritabile de investigație, exprimate prin satisfacerea nevoilor informaționale și preocupările specialiștilor în conservarea și valorificarea rezultatelor științifice.

Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică, prin misiunea sa, este instituția care asigură accesul gratuit la documente tipărite și resurse digitale în domeniul tehnico-științific, precum și asigură transferul de cunoștințe către societate prin diverse servicii, resurse și produse informaționale. În acest sens, permanent sunt identificate noi forme și posibilități de optimizare și modernizare a serviciilor oferite utilizatorilor atât pentru comunitatea academică, cât și pentru mediul de afaceri.

Oportunități fără precedent de a schimba modalitatea de comunicare științifică și diseminarea informației au fost oferite de inițiativele și strategiile internaționale ale Accesului Deschis (OA), preluate și promovate de către bibliotecile științifice din țară, începând cu anul 2009, prin aprobarea Declarației Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind susținerea Accesului Deschis la informație.

În aceste condiții, BRTȘ a promovat diverse resurse electronice care oferă acces gratuit la informația științifică. Prin intermediul paginii web a bibliotecii, materialelor promoționale, zilelor de informare și altor activități științifice și de formare, cercetătorii au fost familiarizați cu platformele științifice digitale, revistele și arhivele electronice cu Acces Deschis în domeniul socio-economic și posibilitățile de extindere a accesului la informația științifică necesară pentru studii, cercetare și activitate didactică. Acțiunile de promovare și informare a cercetătorilor despre avantajele de publicare în Acces Deschis, organizate de către bibliotecari au dat rezultate. Suntem printre primele instituții de cercetare din țară care a aprobat „*Politica instituțională a Institutului Național de Cercetări Economice privind publicarea rezultatelor științifice în Acces Deschis*” (24.05.2013, proces verbal nr.3 al Consiliului Științific INCE), prin care și-a asumat angajamentul de a oferi acces liber la publicațiile științifice, elaborate în cadrul proiectelor de cercetare ale INCE, finanțate din bugetul de stat. Această decizie a contribuit la crearea și dezvoltarea arhivei digitale a publicațiilor instituționale, inițiată de BRTȘ în anul 2012.

În ultimul deceniu, publicațiile științifice au migrat foarte mult de la conținutul tradițional spre conținutul digital. Datorită tehnologiilor informaționale și a internetului, biblioteca a creat și transpus resursele informaționale tradiționale în format digital. Astfel, au început să dezvolte resurse digitale proprii precum: baze de date, arhiva instituțională, care au transformat comunicarea științifică într-o platformă în care savanții produc, comunică, evaluează, difuzează și păstrează rezultatele cercetării științifice. La această etapă de dezvoltare, BRTȘ a lansat mai multe produse și servicii electronice pentru utilizatori, în special pentru comunitatea academică.

Astfel, bibliotecarii Secției Tehnologii Informaționale și Resurse Electronici (creată în anul 2015) au venit cu inițiativa de creare a unui instrument nou de stocare și regăsire a informației în regim online, care permit nu numai căutarea informației, dar și conservarea și preservarea patrimoniului științific al INCE. Acest obiectiv a fost realizat printr-un proiect de anvergură al BRTȘ, rezultatul căruia a fost crearea și lansarea Repozitoriului Instituțional INCE (2017) (*Repository Socio-Economic Sciences – National Institute for Economic Research*) pe platforma DSpace. Această resursă înglobează materiale full-text oferite prin acordul cercetătorilor și bibliotecarilor instituției pentru publicare în Acces Deschis, așa ca: teze de doctor și rezumate științifice, monografiile, articole, materiale ale conferințelor, rapoarte științifice, reviste instituționale, edițiile buletinului „Tendințe în Economia Moldovei”, cercetări bibliografice etc.

Constituirea Repozitoriului INCE a trecut prin câteva etape de dezvoltare de la concept până la aprobarea „Politicii instituționale privind Accesul Deschis și informație a Institutului Național de Cercetări Economice”, aprobată la ședința Consiliului Științific al INCE din 27 septembrie 2017, Proces-verbal nr. 5, prin care BRTȘ a fost desemnată în calitate de coordonator și executant principal în crearea și dezvoltarea Repozitoriului INCE. Ca obiectiv principal s-a propus: asigurarea administrării și conservării pe termen lung a lucrărilor științifice produse de cercetătorii INCE și oferirea accesului cât mai larg posibil la lucrările științifice instituționale, dezvoltarea unui instrument digital util, care va contribui pe termen lung la o comunicare științifică eficientă și va spori atât vizibilitatea, cât și impactul activității de cercetare.

Conștientizarea de către cercetători a necesității de arhivare a rezultatelor științifice obținute, asigurarea dreptului de autor și a preferințelor privind modalitatea de plasare (prioritar acces deschis și acces autorizat) a dus la un feedback pozitiv vis a vis de obligativitatea prezentării publicațiilor în repozitorul instituțional. Avantajele și beneficiile arhivelor digitale pentru comunitatea academică se exprimă prin:

- Crearea unui sistem de evidentă și control a publicațiilor și autorilor în funcție de diverse criterii (secții, genuri de documente etc.);
- Majorarea numărului de citări a publicațiilor cercetătorilor;
- Sporirea competitivității, vizibilității și impactului rezultatelor cercetărilor științifice la nivel național și internațional;
- Eficientizarea activității științifice și didactice;
- Schimbul rapid de informații ș.a.

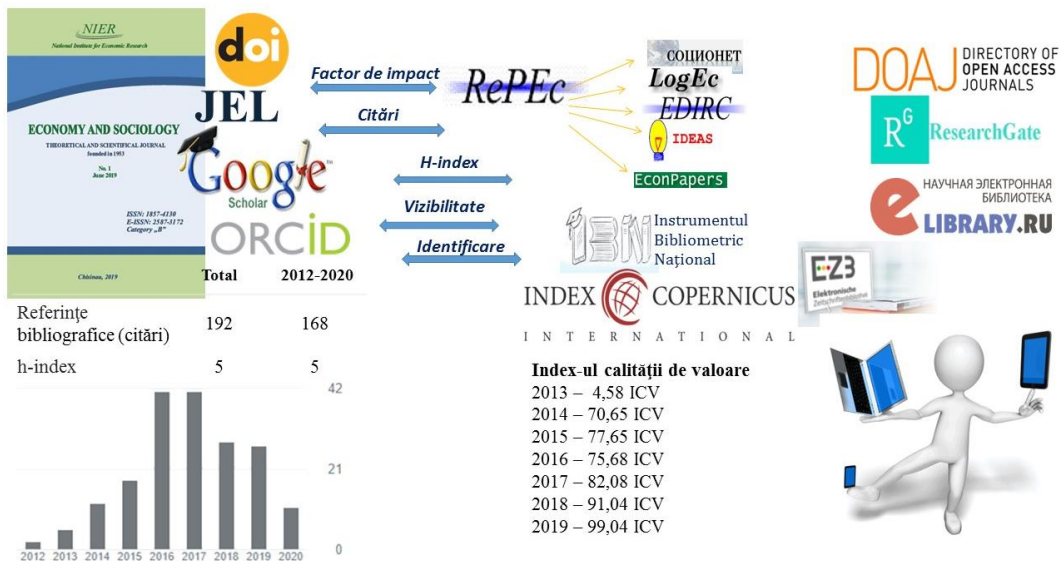
Actualmente, Repozitoriul instituțional INCE dispune de peste 800 de publicații științifice și poate fi ușor accesat de pe pagina web a BRTȘ: <http://dspace.ince.md/jspui/>. Toate lucrările publicate de către cercetătorii INCE trec prin procesul de peer-review

(de recenzare și control al calității). În Repozitoriile sunt înregistrate monografiile, articole științifice, rapoarte despre rezultatele proiectelor de cercetare, materiale ale conferinței științifice anuale a INCE, teze de doctorat și rezumatele tezelor, alte documente/studii științifice, oferite în acces liber pentru cercetare și educație. Informația este online, gratuită, permanentă, full-text, disponibilă oricând și pretutindeni în lume și poate fi citită, descărcată, copiată, reprodusă, distribuită, printată, utilizată în orice alte scopuri legale, cu respectarea drepturilor și condițiilor licenței privind dreptul de autor (copyright).

În ultimii ani (2018-2019) această resursă a fost înregistrată în directoriile globale al depozitelor de calitate cu acces deschis (Open DOAR) și în registrul repozitoriilor cu acces liber (ROAR), astfel, asumându-ne responsabilitatea de a arhiva și crea o resursă științifică de calitate.

Cercetările efectuate pe parcursul anilor privind avantajele și dezavantajele Accesului Deschis ne-au determinat de a merge pe Calea de Aur (Golden Road) și de a iniția declararea revistei științifice a INCE „Economie și Sociologie” – revistă științifică cu acces deschis. În colaborare cu colegiul de redacție al revistei, în special activitatea favorabilă și eficientă cu redactorul-șef al Serviciului Editorial al INCE, pe parcursul perioadei de înregistrare a fost creat o nouă pagină web pe site-ul INCE, s-a actualizat și aprobat *Politica Editorială* (2013) prin care *Revista „Economie și Sociologie” este declarată „Publicație științifică cu Acces Deschis”* și este o alternativă pentru publicarea și promovarea rezultatelor științifice. Aceasta a permis ca toate articolele publicate de cercetătorii institutului să apară în mediul online, iar în iulie 2013, cu contribuția bibliotecarilor, revista științifice-practică „Economie și Sociologie” a fost înregistrată în Directory of Open Access Journals (DOAJ) - Directoriul Revistelor cu Acces Deschis – portal care oferă acces liber la reviste științifice de calitate. Scopul principal constă în sporirea vizibilității publicației și facilitarea accesului la revistele științifice și academice cu acces deschis, contribuind, astfel, la sporirea utilizării și a impactului cercetărilor instituționale în mediul academic global. Ulterior, această experiență a ajutat la înregistrarea revistei în alte 12 baze de date internaționale, care va contribui la creșterea factorului de impact al revistei.

Indexarea și promovarea revistei pe diverse platforme științifice internaționale și naționale s-a soldat cu creșterea indicatorului de valoare și a factorului de impact, oferit de bazele de date Copernicus și ORCID, cu recunoașterea revistei drept publicație științifică în domeniu socio-economic și acreditată de către Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare cu categoria „B+”.

Sistemul Open Access oferă diverse modalități de analiză a producției științifice, dar și a activității cercetătorilor sau instituțiilor. Aplicarea indicatorilor de măsurare a vizibilității și performanței activității științifice contribuie esențial și la formarea imaginii instituției de cercetare pe plan internațional. Analiza datelor extrase din surse predefinite a dat naștere la un val de studii bibliometrice, care presupune identificarea și prezentarea indicatorilor cantitativi privind publicațiile unui autor, domeniul de cercetare, tipul publicațiilor, sursele de publicare, citările asupra publicațiilor autorului.

În condițiile în care tot mai mult cresc cerințele privitor la calitatea publicațiilor științifice plasate în mediul online, BRTȘ își actualizează continuu oferta serviciilor informaționale destinate cercetătorilor. În ultimii ani, este foarte solicitat *Ghișeul informațional „Accesul Deschis pentru Cercetători”*. Acest serviciu oferă asistență utilizatorilor privind personalizarea producției științifice în Baze de Date: *ORCID*, *Google scholar*, *RePeC*, *Socionet*, *Ideas*, *IBN*. Periodic sunt efectuate analize bibliometrice ale publicațiilor științifice instituționale plasate în BD cu Acces Deschis (număr publicații, citări, descărcări, indexul Hirsh etc.), se oferă informații despre statutul revistelor științifice, cotate ISI sau indexate în baze de date de profil. De asemenea, sunt organizate activități de instruire în vederea utilizării bazelor de date scientometrice locale și internaționale, regulilor de prezentare a referințelor bibliografice în lucrările științifice în conformitate cu standardele naționale și internaționale.

Activitatea Secției Tehnologii Informaționale și Resurse Electronice este orientată pe următoarele direcții:

- Organizarea și gestionarea informației științifice instituționale
- Crearea repozițiilor instituționale pentru arhivarea rezultatelor cercetărilor

- Promovarea resurselor în Acces Deschis și asigurarea accesului la ele
- Diseminarea rezultatelor cercetărilor prin diverse activități
- Promovarea Accesului Deschis la informații, a științei deschise, cunoștințelor deschise
- Ghidarea și instruirea utilizatorilor în domeniul bibliometriei

Printre activitățile organizate de BRTȘ, care au potențial de a face știința mai deschisă și mai aproape de oameni și societate, menționăm cele mai relevante campanii și evenimente de promovare a științei deschise, precum: Săptămâna Accesului Deschis, Noaptea Cercetătorului European, Săptămâna Ușilor Deschise la INCE și BRTȘ, mese rotunde, prezentări, ateliere de discuții tematice etc. Sporind și facilitând accesul la resursele informaționale, biblioteca își augmentează vizibilitatea și impactul serviciilor și produselor prestate pentru comunitatea academică și alte categorii de utilizatori interesați.

Producția științifică a unei națiuni, a unei instituții sau chiar a unei persoane este o valoare inestimabilă de care dispune o comunitate. Ea are o bogată semnificație spirituală, o misiune culturală nobilă, este componenta dezvoltării științifice, dar și o componentă economică din ce în ce mai importantă.

Prin urmare biblioteca este un factor major în procesul de conservare și valorificare a datelor științifice deschise și un centru important în societatea informațională.

Referințe bibliografice:

1. CHERADI, Natalia. *Impactul mediului de marketing asupra funcționării bibliotecilor universitare din Republica Moldova*. În: *BiblioPolis*. 2014, vol. 51, nr. 2, p. 53-68. ISSN 1811-900X.
2. CHERADI, Natalia. *Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltarea a bibliotecilor universitare din Republica Moldova: teza de doctor în științele comunicării*. Ch., 2014. 215 p.
3. LUPU, Viorica. *Organizarea și funcționarea bibliotecii ca sistem tehnologic*. Red. șt. Nelly ȚURCAN. Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM. Chișinău: [S. n.], 2016. 100 p. ISBN 978-606-730-310-0.
4. STOICA, Ion. *Criza în structurile infodocumentare: sensuri și semnificații contemporane*. Constanța: Ex Ponto, 2001. 218 p. ISBN 973-8227-08-9.
5. STOICA, Ion. *Numai cercetarea salvează*. Constanța: Ex-Ponto, 2013. 179 p. ISBN 978-606-598-240-6.
6. STOICA, Ion. *Sensul schimbării în universul infodocumentar*. Constanța: EX PONTO, 2009. 226 p. ISBN 978-973-644-862-1.